

Prof op de pijnbank

Meer dan ooit eist de maatschappij verantwoording van de gezondheidszorg. Wat gebeurt er met onze 57 miljard euro per jaar? Op de pijnbank: prof. Roy Gerth van Wijk (54), hoogleraar Allergologie, Erasmus MC.

Op basis waarvan meent u recht te hebben op een loonstrook?

Prof. Roy Gerth van Wijk (schiet in de lach): "Allergische aandoeningen zijn een belangrijk gezondheidsprobleem. De afgelopen decennia is het aantal klachten op dit gebied, bijvoorbeeld allergie voor boompollen, sterk toegenomen en we verwachten dat de stijging doorzet. Bij allergische aandoeningen zijn meerdere specialismen betrokken, onder meer allergologie, longziekten, immunologie en KNO. Ieder doet z'n eigen stukje. Wij, van allergologie, zijn het cement tussen de stenen. Dit geldt niet alleen voor de patiëntenzorg, maar ook voor het

onderwijs. Ik hoor van studenten dat ook het onderwijs over allergieën gefragmenteerd is. We proberen de allergologie academisch vorm te geven. Het veld is beperkt. Alleen Rotterdam en Groningen hebben er een leerstoel voor."

Waaruit blijkt dat uw vakgebied onmisbaar is?

"Nou, onmisbaar, het is in ieder geval belangrijk. In de maatschappij bestaat er grote behoefte aan. Als een allergoloog zich ergens vestigt en z'n deuren opent, stroomt de praktijk meteen vol. Allergologen hebben wachtlijsten, bijna niemand slaagt erin de norm te halen. De norm is behandelen binnen drie weken."

"Erasmus MC heeft nu twee grote innovaties lopen die moeten leiden tot snellere diagnostiek en snellere behandeling. De eerste is KinderHaven, in samenwerking met het Havenziekenhuis. De tweede is CALHAR, een centrum voor beroepsallergieën."

"KinderHaven is bedoeld voor kinderen van nul tot achttien jaar met astma, allergie, eczeem of allergische aandoeningen. Vaak vallen deze ziekten samen. KinderHaven heeft een groep specialisten, inclusief kinderlongartsen, kinderdermatologen en kinderneurologen, die deze patiëntjes behandelt. Liefst in één ochtend of één middag."

Zeg eens eerlijk: al die mensen die op feestjes niet uitgesproken raken over hun allergie, hoeveel aanstellers zitten daar bij?

"Allergieën hebben veel impact. Mensen die er geen last van hebben, beseffen dat niet. Neem iets onschuldigs als chronische neusklachten. Je moet steeds niezen en hebt een loopneus. Neem een extra zakdoek mee, denken mensen. Maar deze patiënten hebben ook last van moeheid, malaise en concentratiestoornissen, veroorzaakt door factoren die vrijkomen tijdens het immunologische proces."

"Ander voorbeeld: pollen. Schoolexamens vallen 'perfect' samen met het pollenseizoen, waardoor scholieren die last hebben van hooikoorts aantoonbaar slechtere resultaten halen."

"Voedselallergie kan je sociale leven sterk beperken. Ik hoor van patiënten dat de omgeving hen aanstellers vindt: 'Altijd die dieetwensen', 'Eet dan een klein beetje', terwijl de essentie van een voedselallergie juist is dat je je aan je dieet houdt en ook een klein beetje een reactie uitlokt."

"Als mensen met een voedselallergie

ALLE 'PIJNBANKEN'

Allergologie	prof. Roy Gerth van Wijk	Monitor nr. 4, juni/juli 2008
Psychiatrie	prof. Niels Mulder	Monitor nr. 6, dec 2007/jan 2008
Neurochirurgie	prof. Cees Avezaat	Monitor nr. 3, juni/juli 2007
Huisartsgeneeskunde	prof. Siep Thomas	Monitor nr. 2, april/mei 2007
Medische Beeldvorming	prof. Wiero Niessen	Monitor nr. 4 aug/sept 2006
Klinische Chemie	prof. Jan Lindemans	Monitor nr. 1, jan/febr/mrt 2006

Allemaal mannen, dat klopt. Die bezetten bij Erasmus MC de meeste posities als hoogleraar. Er zijn ook vrouwelijke 'profs'. Die kwamen aan het woord in andere artikelen. We noemen: prof. Marion de Jong (Nucleaire Biologie), prof. Mieke Hazes (Reumatologie), prof. Inez de Beaufort (Medische Ethiek en Filosofie), prof. Dike van de Mheen (Verslavingsonderzoek), prof. Monique Breteler (Epidemiologie en Biostatistiek), prof. Heleen Evenhuis (Geneeskunde voor Verstandelijk Gehandicapten) en prof. Margot Trappenburg (Patiëntenperspectief). Prof. Cock van Duijn (Genetische Epidemiologie) wordt binnenkort ondervraagd in deze serie.

Prof. Van Wijk tussen de paprika's in Bleiswijk, met dank aan kwekerij De Hooge Woerd

een keer flink in de fout zijn gegaan, worden ze angstig. De omgeving kan dat gedrag als aanstellerij ervaren. Ik zag een vrouw op het spreekuur die allergisch was voor melk. Zij had een lekkernij bij de bakker gekocht waarvan zeker was dat er geen melk in zat. Maar het bevatte wel melk. Die vrouw krijgt thuis bij het eten een ernstige afweerreactie en raakt totaal in paniek. Zij is een alleenstaande moeder en dacht aan de toekomst van haar dochtertje: wie moest voor haar kind zorgen als ze dit niet zou overleven? Het lijkt me begrijpelijk dat iemand na zo'n heftige ervaring onzeker is en extra voorzichtig wordt."

"Van overdrijven is wel sprake, maar dan door het lichaam. Bij allergie reageert het lichaam overdreven op onschuldige stoffen van buiten. Het lichaam 'stelt zich aan', niet de patiënt."

Er zijn serieuze aanwijzingen dat één op de drie kinderen met allergie eet geen voedselallergie heeft. Voeding krijgt te snel de schuld.

"Een allergoloog ziet zowel kinderen als volwassenen met een scala aan klachten waarvan mensen stellig menen dat ze worden veroorzaakt door voeding. Ik heb in de loop der jaren geleerd daar voorzichtig over te communiceren. Met de uitspraak 'gaat u maar naar het RIAGG' kun je niet aankomen. Feit is dat een deel van de patiënten géén voedselallergie heeft. Wij schatten op onze afdeling tevoren in hoe strikt iemand in z'n 'religie' is. Zijn mensen corrigeerbaar in hun overtuiging of niet? Je moet als arts goed uitleggen wat je bevindingen zijn, onder meer gebaseerd op metingen in het laboratorium en provocatietesten, en waar de denkfouten en verwarring bij de patiënt zitten. Een enkeling wordt kwaad en gaat de strijd met ons aan. Sommige patiënten gaan naar de volgende specialist 'omdat jullie het niet weten.' Maar veel patiënten nemen de diagnose wel aan. Trouwens, de trend dat voedsel de schuld van alles krijgt, lijkt over z'n hoogtepunt heen."

Vroeger had niemand last van kiwiallergie omdat er geen kiwi's te koop waren. Globalisering op ons eetbord.

"Klopt. Er is een heel assortiment aan exotische voedingsmiddelen beschikbaar, overal, de hele dag door. En er zijn kruisverbanden: kiwiallergie gaat bij sommige mensen samen met latex-, pinda-, banaan- of kerrieallergie. Die allergenen hebben gemeen-

Kolossale bedragen

- Meer dan ooit eisen burgers van ziekenhuizen en andere instellingen verantwoording over wat die met hun geld doen (en hoe goed ze zijn). Dat is niet vreemd: aan de gezondheidszorg worden kolossale bedragen gespendeerd.
- Hoeveel geld geeft Nederland aan de gezondheidszorg uit? Daarover is niet iedereen het eens. Het totaal hangt af van welke uitgaven worden meegerekend. Het RIVM kwam in een studie van 2006, waaraan Erasmus MC bijdroeg, uit op 57,5 miljard euro. Dat gold voor het jaar 2003.
- Anders gezegd: van elke euro die Nederland uitgeeft, gaat 12 eurocent naar de gezondheidszorg.
- Vrouwen kosten veel meer dan mannen. Dat komt onder meer vanwege zwangerschappen en doordat vrouwen ouder worden. Pubers en jongeren blijken het 'goedkoopst': 1619 euro per persoon. Hoogbejaarden zijn het duurst: 28.205 euro per 85-plusser.
- Psychische stoornissen blijken het duurst. Die kosten bijna 13 miljard euro. Hieronder vallen depressie, demantie en verstandelijke handicaps. Hierna volgen onder meer hart- en vaatziekten (onder meer hoge bloeddruk, hartfalen, beroerte; 5,3 miljard), ziekten van het spijsverteringsstelsel (bijvoorbeeld tandbederf, maagzweren, leveraandoeningen; 4,6 miljard) en ziekten van bewegingsstelsel en bindweefsel (onder meer reuma, botontkalking, kniekwalen; 3,9 miljard).
- Meer weten? Zie www.rivm.nl

schappelijke structuren, die door het afweersysteem worden herkend en aangevallen."

De hele wereld rondreizen en 'het recht' hebben alles te plukken, kopen, koken, eten, daar lijkt de natuur een stokje voor te steken. 'Eet Hollandsche waar'?

"Dat mensen alleen allergisch zijn voor voedingsproducten van buiten hun geboortegrond, is beslist niet waar. In Nederland hebben we wel- >>>

is waar allergieën voor pinda's, kiwi's, en perziken, maar net zo goed voor appels, kersen, walnoten en witte vis. En melk. Wat is nou Nederlandse dan melk?"

Bent u zelf ergens allergisch voor?

"Nee."

Latexallergie? Vroeger waren er geen beschermende handschoenen in de zorg.

"De eerste meldingen van ernstige latexallergie stammen van eind jaren tachtig. Wij zagen de eerste patiënt pas in 1993. Erasmus MC heeft inmiddels zo'n 260 mensen met latexallergie in z'n bestand. Toch bestaan latex- en rubberhandschoenen al langer, mijn moeder droeg ze vroeger al tijdens het afwassen. Het punt is dat veel meer mensen deze handschoenen zijn gaan gebruiken. Niet alleen chirurgen, ook verpleegkundigen, tandartsen, slaggers, koks en mensen in de voedingsindustrie."

"Om allergieklachten te voorkomen, zijn er poedervrije handschoenen. Die voorkomen dat poeder bij het uitrekken in de lucht stuift, met daarin latexdeeltjes die je inademt. Ook bestaan er latexvrije handschoenen, maar die zijn duurder en werken min-

der makkelijk, zeggen artsen."

U bent met collega's in Rotterdam een centrum gestart voor beroepsgebonden allergieën: CALHAR. Is het zo erg?

"Ja. CALHAR staat voor Centrum voor Arbeidsrelevante Luchtweg-, Huid-, en Allergologische aandoeningen Rotterdam. Neem de glastuinders die paprika's kweken. Ze blijken op grote schaal allergisch voor de pollen van paprika en voor uitwerpselen van de roofmijt, die in de kassen als biologische bestrijder wordt uitgezet om andere beestjes op te ruimen. Liefst één op de drie tuinders reageert hier allergisch op. Bijna de helft, 40%, heeft klachten. Dat is echt veel. Deze werkers komen amper bij de dokter. Hun klachten blijven onbehandeld. Ze zijn vaak zelfstandig en hebben een heel hoog arbeidsethos. Ze werken totdat ze erbij neervallen. De klachten 'horen erbij', vinden ze. Arbeiders doen hier niets mee, die zijn alleen bezig met het tegengaan van verzuim."

"Als beroepsgroep nemen de glastuinders de allergische aandoeningen wel serieus: Erasmus MC is door LTO Nederland, die de agrarische sector vertegenwoordigt, benaderd om wat aan deze beroepsallergieën te doen."

"Rotterdam heeft de meeste zware industrie van Nederland. Grote sectoren zijn de havens, overslag, logistiek, kassen en bouw. We zien dat bijvoorbeeld mensen die met hout werken, lassers en havenarbeiders hun eigen aandoeningen hebben. Voor hen is CALHAR bedoeld. Niet alleen om ze te behandelen, maar ook om per bedrijf of sector te kijken hoe klachten kunnen worden voorkomen."

"We behandelen nu een aantal mensen van hetzelfde bedrijf dat astmatische klachten heeft opgelopen tijdens het werken aan een lopende band, veroorzaakt door een verharder die aan potaarde wordt toegevoegd. Dat moleculaire stofje, isocyaan, maakt de potaarde tot een compact geheel."

Hoe staat het met de veelbelovende immunotherapie tegen hooikoorts; injecties met extracten die het afweersysteem beïnvloeden?

"Patiënten met hooikoorts willen blijvend van hun chronische klachten af. De medicatie die ze krijgen voorgeschreven, is alleen symptoombestrijding. Immunotherapie pakt de klachten bij de bron aan. Maar deze therapie is zwaar: je moet jarenlang injecties halen, eerst elke week en later elke maand. En de kuur heeft

potentieel bijwerkingen, je wordt immers ingespoten met het stofje waarvoor je allergisch bent. De behandeling is een heel gedoe. Nieuw is deze aanpak van inspuiting niet, al in 1911 deden artsen er ervaring mee op."

"Wetenschappers zijn nu bezig met betere toedieningsvormen dan injecties: druppels onder de tong en zuigtabletten. Van de immunologische druppels onder de tong hebben wij in een wetenschappelijke studie vastgesteld dat die niet helpen. Toch worden ze nog gewoon voorgeschreven en vergoed. Eerder is er een systematisch onderzoek naar deze therapie geweest, waarbij twijfels over de grootte van het effect waren geuit. Die belangrijke conclusie werd bij publicatie weggelaten. De commerciële belangen zijn te groot."

Een Rotterdams/Gronings/Utrechts onderzoek dat aantoonde dat matrashoezen niet effectief zijn tegen huisstofmijt viel slecht.

"Die studie veroorzaakte een schok, het was een steen in het water. We zijn beschuldigd van beschadiging van ons vakgebied, vanwege de conclusie dat matrashoezen niet effectief zijn. De hoezen leiden weliswaar tot een verminderde blootstelling aan het allergeen, uitwerpselen van de huismijt, maar die vermindering is te klein om de klachten weg te nemen. Dus helpen ze niet."

"Wij waren ook verbaasd dat matrashoezen niet leiden tot een vermindering van de huismijtklachten. Je kunt de hoezen gewoon blijven gebruiken, maar de sanering van je huis moet uitgebreider, bijvoorbeeld ook alle textiele vloerbedekking moet eruit en worden vervangen door een gladde bedekking."

Dertig minuten zoenen remt allergie, beweert u. Echt waar?

"Ja, 'a kiss a day keeps allergy away'. Over die uitspraak is veel publiciteit geweest. Het was niet mijn onderzoek, maar van een Japanner, gepubliceerd in een psychosomatisch tijdschrift. Zijn conclusie was dat dertig minuten zoenen een gunstige verandering in de allergische immunorespons teweegbrengt. Een halfuur zoenen leidt tot de productie van eiwitten die allergie remmen. En ook tot afname van andere eiwitten die allergie stimuleren. Deze conclusie heb ik in mijn oratie opgenomen, het was luchtig bedoeld. Of het waar is, moet herhaling van het onderzoek uitwijzen. Nee, dat kussen hoeft niet per se met je eigen partner, ha ha." ■